

הלכות שפת סימן רמה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יא]

לכן שרי להלך בקרב-שבת⁽¹²⁾.

במכונית או ברכבת, כיון שבלשון יסיעה נכללת גם הפלגה בספינה, ואין לשון זו מורה על דבר האסור בודאי בשבת, ואף מקומות שאין אפשרות להגיע אליהם בספינה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' שז ס"ק ג, וארחות שבת פכ"ב הע' טז) שמוותר לאדם לומר שבתכניחו לנסוע אליהם, שהרי יכול הוא להגיע לאותם מקומות ע"י רכיבה באופנים, ואף זה נקרא יסיעה. אך כתב הגר"ש אויערבך (שם), שמן הסתם דוראה זו שייכת דוקא במי שרגיל לרכב על אופנים, ובין אנשים הרגילים לעשות כן [אמנם כיום שכבר התקבל האיסור לנסוע באופנים, יש לומר שאסור לומר מחר אסע באופנים, וראה מה שכתב במשנ"ב לקמן (סי' שה ס"ק טא)]. אכן דעת הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת פע"ב הע' 38) שבין שסתם נסיעה היא ברכב, אין היתר לומר סתם לשון נסיעה ואפילו שכונתו להפלגה או לרכיבת אופנים.

[משנ"ב ס"ק נב]

אבל קשמיני אחר-כך לבישה אסור לו לזוז מארבע אמותיו⁽¹⁴⁾.

14) ואם יורדים גשמים על הספינה, ומשום כך מוכרח הוא לזוז מהספינה, כתב הרמ"א לקמן (סי' תד ס"א) שמוותר לו לילך בכל העיר, וכולה נחשבת לגביו כ"ד אמות, והוא הדין כשמוכרח לדכנס לעיר לעשות צרכיו.

המשך מעמוד קודם

במשנ"ב לקמן (סי' תקפו ס"ק פה) את דעת החי"א ארם שאם אי אפשר בענין אחר מותר לעשות כן, וצ"ע למה שכתב לקמן בתחילת סימן תרלט. ולגבי מצות סוכה, כתב לקמן (שם ס"ק א) שיש המקילים לעבור בספינה אם משיטה נכרי, אבל הרבה מהאחרונים מחמירים בזה. ובשעה"צ (שם ס"ק א) תמה מה הוא מקור המקילים.

[משנ"ב ס"ק ד]

דהשלישה ימים נחשבין עם השבת גופא, וכיום רביעי קמ"ו.

9) בביאור מחלוקתם כתב הפמ"ג (אי"א ס"ק ג), שנחלקו לפי הטעם שאיסור ההפלגה הוא משום עונג שבת, האם צריך שכל השבת תהיה בעונג, כולל תחילת השבת, ולכך ביום רביעי אסור להפליג, או שמא די במה שתחילת מקצת השבת בעונג, ולכך מותר להפליג ביום רביעי, ותתקיים מצות עונג שבת בסוף השבת כשיגמרו שלושת הימים.

[משנ"ב ס"ק ה]

וכן ביום טוב שני אין מקלינין⁽¹⁰⁾.

10) בביאור החידוש שבדין זה, כתב המחצה"ש (ס"ק ב), שאף שהיום הראשון הוא העיקר, שהרי היום בקיאים אנו בקביעות החדוש, וכל מה שעושים אנו יום טוב שני אינו אלא מצד מנהג אבותינו, והיה צד לומר שיהיה אפשר להקל ולהפליג, מי"מ לא אומרים כן אלא דינו כשבת לענין זה.

[שעה"צ ס"ק ב]

הכל הקצמים הנאמרים בפתיחה שפך גם ביום טוב⁽¹¹⁾.

11) מבואר מדבריו, שאף ג' הימים שקדם היו"ט שייכים ליו"ט. אמנם לענין הברכה לאחר יו"ט, כתב לקמן (סי' רצט ס"ק טז) בשם ספר לשון חכמים) שרק ג' הימים שלאחר השבת נחשבים כשייכים לשבת שעברה, מה שאין כן ביו"ט [וראה חוט שני ח"א פ"ח ס"ק א].

[משנ"ב ס"ק יט]

דלקצמים אף קשבת קמ"ר להפליג בהם⁽¹³⁾.

13) וכיון שיש אופן שמוותר להפליג בספינה בשבת, כתב הערוך השולחן (סי' שז ס"א) שמוותר לדבר בשבת על הפלגה בספינה, ואין זוהי משום איסור 'ודבר דברי', וכפי המבואר בשו"ע לקמן (סי' שז ס"ח) שבין שמוותר ללכת מחוץ לתחום על ידי בורגנין, מותר לדבר על כך בשבת, ומטעם זה צידד הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ט הע' קעא) שמוותר לאדם לומר שבתכניחו לנסוע למקום שאפשר להגיע אליו בספינה, אע"פ שמתכוין לנסוע לשם

שיהא אסור לו להפליג בספינה לעולם, ואדם שיכול להתרגל לנסיעה בספינה אם יפליג ביום ראשון, אך אם יפליג ביום שני יגרום לו הדבר ביטול עונג שבת, דעת הגרש"ז אויערבך (שם) שאין לחוש לגרימת ביטול עונג שבת, אלא שטוב שיהדר ויקדים.

וספינות של ימינו, כתב המור וקציעה שכיון שנמשכות הן על ידי ספינים והובלים, ולא על ידי הרוח, אין בנסיעה בהן משום חשש ביטול עונג שבת. וכן דעת הגר"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת ח"א פ"ב הע' 9) שאין איסור זה נהג בספינות שבימינו, כיון שנוח לשהות בהן, והיה הן מנוטות היטב על ידי הספינים, אלא שהוסיף, שמי שלמרות הכל קשה לו הנסיעה, אסור לו לנסוע בספינה אלא ג' ימים קודם השבת. מאידך, דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ח ס"ק א) שאיסור זה נהג אף בנסיעה בספינות שבימינו, וכן בטיסה במטוס. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' קו ס"ק טז) לענין טיסה במטוס.

ומי שיש לו אפשרות לטוס במטוס או להפליג בספינה באופן המותר, כתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג סי' לח) שיעזב במטוס, ואף אם אין ודאות שיצטרכו לחלל שבת בהפלגה בספינה, כיון שמדת חסידות היא שלא להשתמש בהיתר להפליג בספינה, שהרי מבואר בגמ' (נדה לח, ב) שחסידים הראשונים היו נזהרים שלא לעשות מעשים בימות החול שיגרמו למצב של פיקוח נפש שיצטרכו לחלל שבת עבורו.

[משנ"ב ס"ק א]

הי"ו, אף דבנדאי לא יקיים ענג שבת על-ידי ה'.

7) ורק אם יוכל לקיים את מצות עונג שבת קצת, אולם אם לא יוכל לקיים את מצות עונג שבת כלל, כתב בביה"ל לקמן (סי' רמט ס"א ד"ה אין) שאפשר שלא יצא אפילו לדבר מצוה.

[משנ"ב ס"ק ב]

דקא לא יוכל לפסק עמו שישיבת ולא ילך⁽⁸⁾.

8) ולשוט בספינה לצורך תפילה במנין, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תריג ס"ק ב) שאסור. אכן לצורך תקיעת שופר בראש השנה, הביא

הלכות שבת סימן רמח

באר הגולה יג

ל הריב"ש משגיח
במורה נרד"ה שם
מ רב"ן משגיח

והמקור חזרין לספינה ומפליגין. *וכן נהגו בקצת מקומות, ואין למחות (ר"ן פ"ק השבת וריב"ש סי' י"ז ק"א ג"כ). ונצ"ן לקפון סימן שלט ותד: ד' להיוצאים בשבת במדבר, והפל יודעים שהם צריכים (כה) לחלל (יג) שבת, פי מפני הספנה לא יוכלו לעכב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, (כו) *וביום ראשון ובשני ובשלישי (יג) מתר לצאת, (כז) ואם אחר-כך יארע לו ספנה ויצטרך לחלל שבת מפני פקוח נפש, מתר ואין כאן חלול. (יד) (כח) ונהעולה לארץ-ישׂראל. אם נזדמנה לו שבת אפלו בערב-שבת, פיון דדבר-מצוה הוא יכול לפרש, (כט) *ופוסק עמהם לשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבת עמו (ל) יכול ללכת עמהם (לא) חוץ לתחום מפני (טו) פקוח נפש. (לב) ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את בלה, ואפלו הניחוהו מחוץ לעיר ורוצה לכנס לעיר מתר, (לג) דכיון

באר היטב

כתב: פיון דירע בודא שחלל שבת, אסור וכי הודכו כוונתו מ"א, וכן נהגין: (ק) והגולה לא"י, דוקא להתישב שם. וי"א אפלו על-מנת לחזר, כיון דאפלו מסוף ד"א בא"י מצוה היא, כוונתו: (טו) פקוח נפש. פן יגלו ממונו או בטהת או

באר הלכה

ביום חמישי [א"ח]: * וכן נהגו בקצת מקומות כו'. ונהגו כל זה אר"י בנרות הטובעין בוקא, דאדברי המספר קאי הרי"א ונלפלא שצנן המצנן בשם הר"ן. והוא שיטת הרמב"ן שם: ואפשר שצנן רק מה דהזכיר שם לענין קדוש אבל לא לכל דבריו [שם]. והאמת מקומות הנפשות הנהגו להפליג על-ידי קנן שכינה אפלו ביום הגדול בשבת, ולא חישו לצנעו על שבת, אבל במ"צ סבב דאין להקל נגד רב הפוסקים [הביאו המגן-אברהם בסוף הסימן]. ומפל מקום פקוח שנהגו ה"ר פנה אין למחות, והכמו שכתב בבית-יוסף, דיש להם על מי שיסמכו, והוא שיטת הרמב"ן דסבירא לה דטעם אסור הפלגה בספינה הוא דוקא בספינה שרבה ישראל, דאז האינסי יהודים העושים מלאכה בספינה היא בשבילן, אבל לא בשביל א"י-יהודים, ולפי זה אם הספינה יושביה ישראל בודאי אסור, וכן כתב המגן-אברהם בסוף הסימן: * וביום ראשון ושני ושלישי מתר לצאת. הוא על-פי שיטת הר"י המבאר בבית-יוסף, עין שם, והגולה השני ליום רביעי מקרי תוך שלישה ימים לשיטה זו: * ופוסק עמהם לשבת. עין במשנה ברורה שכתב בהפסיקה הוא לעכובא, דלא מפעא לדעת המגן-אברהם בסעיף-קטן א דסובר דגם בהפלגה בספינה הפסיקה הוא לעכובא, בודאי גם כזה הוא לעכובא, דהלא דין זה דסעיף ד נלמד משם. ואפלו לדעת שארי אחרונים דסבירא להו דהפסיקה שם אציה מצננת, נראה דהכא אין להקל כזה כלל. הכלאו הכי מפסקים הרבה פוסקים [עין בת' הריב"ל והרדב"ז בחלק רביעי סימן עז ובתור"ש] על דין זה דסעיף ד דסתמו המסבר, ותרי"א לציל דסעיף א פה"ה, והוא נובע משיטת הר"י שהיא פשוטה, דהאיד המירו בשביל דבר-מצוה לגרם את עצמו לחלל שבת בידים, ואפלו בתחלת השבוע, אם הוא יודע שיעטרף לצשות מלאכה בשבת, האיד המירו דבר זה? והמצנן פרי"ף יראה שהוא מסמיא אפלו לענין תחומין בהפלגה בספינה שהוא דרנן, האיד המירו מיום הראשון [ועין בבית-יוסף דפרש שכן הוא דעת הר"י] באמת להחמיר, אם לא שהספינה היא למעלה מצורתו, ואפלו במקום דבר-מצוה? ונהי דלענין הפלגה בספינה ביום שהוא דרנן פספין לדינא להקל בשלשה ימים הראשונים, כמו שכתב הר"י, או לדבר-מצוה תוך שלשה ימים, אבל לענין מלאכה במורה האיד המירו דבר זה. והנה הר"י למד את דינו מהאי בריתא דאין מפליגין פחות מני ימים כו', אבל לפי מה שפרשו שארי הרבה ראשונים לברזא זו [והם הר"י והרמב"ם והרמב"ן והתוספות בשם ר"י והרשב"ם] אין שום מקור לדינו כלל שיהא מתר בתחלת השבוע לירד לאיזה ענין שיהא לבסוף לחלול שבת, וכבר האריך בזה הרדב"ז נגד דברי הר"י ש'הביאו להר"י לדינא, וצ"ל פן מסיק דאם יודע בודאי שיהא לבסוף לחלול שבת, אסור אף בתחלת השבוע, וגם הר"י דר"ל סובר כמותו, והעיקר המגן-אברהם בסעיף-קטן ד וכתב שם דאפלו לדבר-מצוה אין טעם להמיר בזה שיער בודאי שיהא לבסוף לחלול שבת²² [נצ"ן כאלה רבה, ואין בהם כדי ישוב על עקר הענין שהקשה הרדב"ז לבסוף, דכי משום שהוא דבר-מצוה כו', עין שם]. ועל-כן נראה ברור דהפסיקה בזה אפלו דבר-מצוה הוא לעכובא, דאם לא ידענו עמו בודאי יבוא לחלול שבת, ולא דמי להפלגתו בספינה, דכתבו במשנה ברורה דהפסיקה אינה לעכובא, דשם הוא למעלה מצורתו, ואפלו אם נקל גם בלמטה מצורתו, הינו בוקא שם בספינה דאינה רק מדרנן כללי עלמא אפלו י"ב מיל,

שער הציצית

(ס) מגן-אברהם ושא" (ט) אחרונים: (ס) בית-יוסף: (כא) מגן-אברהם: (כב) פרי-מגרים: (כג) פרי-מגרים: (כד) בית-יוסף: (כה) בית-יוסף: (כו) פרי-מגרים:

לחמיר כשהספינה הולכת בשביל ישראל דלכ"ע אסור, ואין להקל באסור זה בין י"ט לשבת אפלו ביום שני, ואפלו בנמצא אסור, וכ"כ פה"א ששון, עין בנה"ג רצ"ה ומ"א: (יג) שבת. אפלו באסור דרנן. ריב"ש סי' יח: (י) מתר, ומחריב"ל

משנה ברורה

קדוש. גם לדעה זו (יח) כיון שישב שם (יט) כל פירי השמשות לקנן שביהיה. (ס) אלא שסבירין דלכתחלה נכון לעשות שם גם-כן קדוש ולאכל מעט. כדי לפרסם הדבר שקנו שם שביהיה ולא יבואו לחשדם: ד' לחלל שבת. אפלו באסור דרנן [מ"א בשם הר"י²¹]: (כו) וביום ראשון ובשני ובשלישי²². כבר נתבאר השעם, משום דהם נקראים על שם שבת העבר, ואין צריך להנהיר עתה שלא יבוא לידו חלול שבת הפא. ובכנסת הגדולה קנה בשם הר"י כן-לב, דכשיודע בודאי שיהא לידו חלול שבת אסור אף כפי הא"י גונא, וכן כתב הרדב"ז, וצ"ל פי זה סימכין עקשו שמשקנים בעצמם קצת שלא לחלל שבת²³. כדי שלא יהיה אסור למכרע על מה שצ"ע: (כז) ואם אחר-כך יארע כו'. רוצה לומר, כיון דממילא נכבב הדבר לבסוף ובאנס של פקוח-נפש, אין כאן חלול²⁴. ופשוט דלכלי עלמא אסור לו להקטיט לשינה בעת שישתתף עמו שישעם באינה צעית מלאכה בשבת, ואפלו מלאכה דרנן, אף שעל-ידיה תתבטל הנטיעה שלו, שלא ירצו להשתתף עמו, ואפלו אם הוא דבר-מצוה, דהרי הוא מתנה בהדיא לחלל את השבת: (כח) ונהעולה לארץ-ישׂראל. יש אומרים (כא) דהינו דוקא כדי להתישב בה, ויש אומרים דאפלו על-מנת להחזיריה, דלהלך בה הלוף ארבע אמות נמי תרי מצוה²⁵, (כב) ובפרט לפי מה שנהקל רמ"א בסוף הסימן בהג"ה, ודאי דגם זה הוא בכלל דבר-מצוה: (כט) ופוסק עמהם לשבת. והפסיקה הוא לעכובא, ואם לא ירצו בזה לא ילך עמו, וכמו שבארתי בבאר הלכה: (ל) יכול ללכת כו'. אם מתבאר (כג) להעכב במדבר שמה יפגשו בו חיות רעוה, או יפגעו בו לטטים ודגלו מסנו פהמהו ולא יוכל ללכת ברנליז ויסתכן, או יקחו ממונו ולא יוכל להחיות את עצמו במדבר, או שיקחו ממנו מלבושיו בומן הקר, כלם הוא בכלל ספק פקוח-נפש ומתר לילך עמהם: (לא) חוץ לתחום. והוא הדין (לז) אפלו חוץ ל"ב מיל נמי שרי, עד שיעצו למקום שאין שם שוב תישש ספנה נפשות ויפרד מהם וישבת שם²⁶, ויש לו משם אלפים לכל רח [אחרונים]: (לב) ואם נכנס כו'. דכיון (כה) דבאנס יצא חוץ לתחום מפני פקוח-נפש, וגם מתחלתו ברשות נפק, על-כן לא תרי פשאד יצא חוץ לתחום דאין לו אלא ד' אמה. וכתב המגן-אברהם, דאף דדוקא כשהלך לדבר מצוה ולא כשהלך לסחורה, דאף דדעת ההג"ה שגם זה מקרי צרך מצוה, מכל מקום לענין שיהיה יכול להלך בתוך כל העיר, (טו) וכן במה שכתב המחבר "ואפלו כו' יש לו אלפים [אמה] לכל רח", אין לקמף על זה, כיון שהרבה פוסקים חולקין על זה: (לג) דכיון דלדבר-מצוה כו'.

וכמו שכתב הרמב"ם, מה שאין פן בזה שהוא ביבשה, אחר-כך מצאתי שגם

